KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 23.08.2005
KOM(2005) 385 v konečnom znení

SPRÁVA KOMISIE
RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

O ČINNOSTIACH SÚVISIACICH S PRIJÍMANÍM A POSKYTOVANÍM ÚVEROV EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV V ROKU 2004

{SEC(2005) 1053}

OBSAH

Úvod 3

1. PRIJÍMANIE ÚVEROV V ROKU 2004 3

2. POSKYTOVANIE ÚVEROV V NEČLENSKÝCH ŠTÁTOCH 4

2.1. Prehľad 4

2.2. Makrofinančná pomoc Spoločenstva 4

2.3. Poskytovanie úverov EIB v roku 2004 v strednej a východnej Európe, v stredomorských krajinách, Ázii a Latinskej Amerike a v Juhoafrickej republike 5

2.3.1. Ciele a priority EIB 5

2.3.2. Poskytovanie úverov 6

2.3.3. Rozdelenie rizika 6

2.3.4. Spolupráca s inými inštitúciami 7

2.4. Signatári dohovorov z Lomé a Cotonou - poskytovanie úverov 7

3. VPLYV POSKYTOVANIA ÚVEROV NA ROZPOČET 7

3.1. Rozpočtové záruky 7

3.2. Dotácie na úroky 8

3.3. Rizikový kapitál 8

ÚVOD

V rozhodnutiach Rady, ktorými sa zavádzajú rôzne úverové nástroje Európskych spoločenstiev, sa vyžaduje, aby Komisia každý rok informovala Radu a Parlament o použití týchto nástrojov.

Čo sa týka úverových aktivít mimo Spoločenstva, v rozhodnutiach prijatých v rokoch 1997 a 2000[1] sa vyžaduje, aby Komisia každoročne informovala Radu a Parlament o situácii týkajúcej sa úverov od Európskej investičnej banky (EIB), ktoré sú zaručené rozpočtom Únie, v strednej a východnej Európe, v stredomorských krajinách, v Latinskej Amerike a Ázii a v Južnej Afrike. Rovnaké záväzky sú zahrnuté aj v ďalších rozhodnutiach (odkazy na rozhodnutia sa uvádzajú v poznámke pod čiarou č. 4).

S cieľom splniť uvedené požiadavky na informácie sa v tejto správe opisujú operácie v každej z uvedených oblastí. Aby sa skompletizoval obraz o poskytovaní úverov, správa tiež obsahuje stručné zhrnutie makrofinančnej pomoci poskytovanej Spoločenstvom tretím krajinám, ako aj dotácií na úroky a záruk spojených s úvermi Spoločenstva. Správa okrem toho poskytuje informácie o úverových aktivitách Euratomu.

Tabuľky k tejto správe sú uverejnené v Pracovnom dokumente útvarov Komisie. Odkazy na tabuľky v texte sa vzťahujú na Pracovný dokument útvarov (príloha).

1. PRIJÍMANIE ÚVEROV V ROKU 2004

Aby Komisia mohla financovať úverové aktivity, o ktorých rozhodla Rada, je splnomocnená vypožičiavať si, v mene príslušného Spoločenstva (ESUO, ES, Euratom), finančné prostriedky na kapitálovom trhu. Avšak vzhľadom na to, že maximálne limity Nového nástroja Spoločenstva (NNS) sa úplne vyčerpali a platnosť Zmluvy o ESUO skončila v roku 2002, v rámci týchto nástrojov neboli v roku 2004 zabezpečené žiadne finančné prostriedky. V roku 2004 sa uskutočnila jedna výpožička v rámci makrofinančnej pomoci s cieľom poskytnúť úver Bosne a Hercegovine. V rámci úverového nástroja Euratomu sa uskutočnili dve výpožičky na financovanie úverov pre jadrovú elektráreň v Bulharsku.

Napriek uvedeným faktorom vzrástli celkové výpožičky Európskych spoločenstiev a EIB v roku 2004 o 18,8 % na 49,9 miliárd eur v porovnaní so 42,1 miliardami eur v predchádzajúcom roku (pozri tabuľku 1.1), a to hlavne v dôsledku nárastu výpožičiek EIB.

Ak sa do úvahy vezmú splátky, storná a pohyb výmenných kurzov, celková výška nevyrovnaných výpožičiek k 31. decembru 2004 predstavovala 216,6 miliardy eur, teda o 10,3 % viac než v roku 2003 (pozri tabuľku 1.2).

Prehľad vypožičaných čiastok v členení podľa meny (pozri tabuľku 1.3) ukazuje na pokles podielu výpožičiek v eurách vo všetkých položkách z 54,9 % v roku 2003 na 44,9 % v roku 2004, pričom položky v iných menách Spoločenstva poklesli z 19,1 % na 13,0 %. Podiel výpožičiek v menách mimo Spoločenstva bol väčší a stúpol z 26,0 % na 42,0 % celkovej hodnoty výpožičiek. Položky v amerických dolároch vzhľadom na veľký dopyt na trhu, ako aj

[1] Rozhodnutie 97/256/ES k prvému globálnemu mandátu a rozhodnutie 2000/24/ES v znení zmien a doplnení, k druhému mandátu.

veľmi nízke úrokové sadzby a oslabenie výmenného kurzu USD/EUR, vzrástli z 23,0 % na 41,6 %.

Z dôvodu nízkych úrokových mier a hospodárskej a finančnej neistoty európske inštitúcie naďalej uprednostňovali úvery s pohyblivou úrokovou sadzbou. Všetky výpožičky v roku 2004 mali pohyblivé úrokové sadzby, v porovnaní s 99,3 % výpožičiek v roku 2003.

Posledná výpožička v rámci NNS bola úplne umorená ku koncu roka 2004.

2. POSKYTOVANIE ÚVEROV V NEČLENSKÝCH ŠTÁTOCH[2]

2.1. Prehľad

Finančná podpora pre nečlenské štáty, ktoré uzatvorili dohody o spolupráci so Spoločenstvom, má rôzne formy v závislosti od príslušných geografických oblastí a sledovaných cieľov. Vo všeobecnosti má formu bilaterálnych úverov (makrofinančnej podpory alebo podpory platobnej bilancie), v rámci ktorých Spoločenstvo pomáha obnoviť makroekonomickú rovnováhu krajiny. Komisia tieto finančné operácie spravuje podľa rozhodnutí Rady.

V ostatných prípadoch sa úvery poskytujú vo forme priameho financovania individuálnych projektov alebo vo forme globálnych úverov bankám, ktoré potom prideľujú finančné prostriedky v rámci miestnych projektov menšieho rozsahu. EIB riadi tieto úvery podľa svojich obvyklých podmienok, všeobecne so zárukou z rozpočtu Únie.

Úverový nástroj Euratomu je dostupný pre financovanie operácií v členských štátoch a určitých nečlenských štátoch v čase rozhodnutia (Arménsko, Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Litva, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko a Ukrajina).

Geografické regióny, v ktorých Spoločenstvo uskutočňuje úverové aktivity, sú uvedené v prílohe (pozri tabuľku 2.1).

2.2. Makrofinančná pomoc Spoločenstva

Makrofinančná pomoc (MFP) vo forme úverov je vo svojej podstate výnimočná a tvorí súčasť úsilia medzinárodného spoločenstva spolu s brettonwoodskymi inštitúciami poskytovať určitým krajinám, ktoré čelia prechodným makroekonomickým ťažkostiam, podporu v oblasti platobnej bilancie. Pomoc Spoločenstva sa zameriava na susediace regióny, ako je stredná a východná Európa, západný Balkán a Kaukaz. Možnosť čerpania je podmienená splnením cieľov makroekonomickej stabilizácie a štrukturálnych reforiem v prijímajúcich krajinách. Za takýchto okolností je počet každoročne realizovaných operácií obmedzený, je preto ťažké vykonať spoľahlivé porovnanie pomoci poskytnutej v jednotlivých rokoch.

Granty a úvery, ktoré boli poskytnuté v rámci tohto nástroja, sa uvádzajú v prílohe (pozri tabuľku 2.2). Okrem toho sa táto informácia nachádza aj vo výročnej Správe Komisie o implementácii MFP v tretích krajinách[3].

---

[2] Spoločenstvá neposkytli členským štátom žiadne úvery. Keďže 1. mája 2004 k EÚ pristúpili nové členské štáty, zaručené úvery týmto krajinám sa od daného dňa prestali považovať za externé.

[3] KOM(2005)245 a jej príloha SEC(2005)747.

2.3. Poskytovanie úverov EIB v roku 2004 v strednej a východnej Európe, v stredomorských krajinách, Ázii a Latinskej Amerike a v Juhoafrickej republike[4]

Oddiel 2.3 obsahuje výročnú správu za rok 2004, ktorá sa predkladá Európskemu parlamentu a Rade v súlade s článkom 2 rozhodnutia Rady 2000/24/ES v znení zmien a doplnení.

2.3.1. Ciele a priority EIB

Banka bola aj v roku 2004 aktívna v **strednej a východnej Európe**, hoci sa po rozšírení Únie dňa 1. mája počet krajín oprávnených získať finančné prostriedky v rámci predvstupových dohôd znížil. Po tomto dni banka pokračovala v aktivitách v ostatných pristupujúcich a kandidátskych štátoch (Bulharsko, Rumunsko, Chorvátsko a Turecko), ako aj v krajinách západného Balkánu, kde naďalej podporovala investície do rôznych sektorov (infraštruktúra, MSP/mikrofinancovanie, atď.).

V roku 2004 banka pokračovala v operáciách v rámci poskytovania osobitných úverov pre vybrané environmentálne projekty v ruských prístavoch Baltického mora, pričom sa ďalej pripravovala na nový mandát, ktorý zahŕňa operácie v Rusku a po prvý raz bol rozšírený aj na Bielorusko, Moldavsko a Ukrajinu[5].

EIB uprednostňuje zvyšovanie úrovne, modernizáciu a rozvoj komunikačného a energetického sektora, so zvláštnym dôrazom na transeurópske siete (TEN) na základe cestných a železničných koridorov, ktoré boli Paneurópskou konferenciou ministrov dopravy definované ako strednodobé rozvojové priority.

Environmentálne otázky súvisiace s projektmi EIB, ako aj environmentálne projekty ako také, majú prioritu v rámci postupného prispôsobovania právnych predpisov príslušných krajín právnym predpisom EÚ. EIB taktiež podporuje MSP a iné odvetvové iniciatívy, najmä PZI (priame zahraničné investície), a to priamo alebo prostredníctvom svojho globálneho úverového nástroja, predovšetkým pokiaľ ide o partnerov EÚ.

V **stredomorskom regióne** sa úverové aktivity banky v rámci jej mandátu realizujú prostredníctvom úverovej Facility pre európsko-stredomorské investície a partnerstvo (FEMIP) a predovšetkým v rámci Európsko-stredomorského partnerstva, s cieľom podporiť hospodársky rozvoj príslušných krajín. EIB svojimi úvermi podporuje jednotlivé investičné projekty a prostredníctvom globálneho úverového mechanizmu aj menšie projekty a MSP, pričom zároveň posilňuje finančný sektor v rôznych krajinách.

Banka popri poskytovaní úverov v rámci mandátu EuroMed II 2000 – 2007 a na žiadosť Rady pokračuje vo svojom úverovom programe v rámci úverovej facility stredomorského partnerstva zo svojich vlastných zdrojov, bez rozpočtovej záruky.

---

[4] Právny základ: rozhodnutia Rady 97/256/ES, 98/348/ES, 98/729/ES, 99/786/ES, 2000/24/ES zmenené a doplnené rozhodnutiami 2000/688/ES, 2000/788/ES, 2001/777/ES a 2001/778/ES.

[5] Dňa 22. decembra 2004 Rada schválila nový mandát v hodnote 500 miliónov eur (2005/48/ES), ktorý sa v súčasnosti realizuje.

Poskytovanie úverov z vlastných zdrojov banky v rámci jej mandátu ďalej dopĺňajú dotácie na úroky (pri úveroch v oblasti ochrany životného prostredia) a rizikový kapitál z rozpočtových zdrojov EÚ, pričom toto úverovanie riadi banka. Nasleduje po vytvorení Podporného fondu technickej pomoci FEMIP v roku 2003, ktorý využíva finančné prostriedky z Európskej komisie v súlade s nariadením MEDA.

V roku 2004 sa facilita FEMIP posilnila jednak vytvorením osobitného finančného balíka, ktorý umožňoval ďalšie operácie na rozdelenie rizika, ako aj zvereneckého fondu, ktorý tvorili osobitné fondy spolufinancovania iných medzinárodných finančných inštitúcií (IFI).

Pokračovalo aj úverovanie v rámci Zvláštneho akčného programu pre Turecko, pričom dostupné finančné prostriedky sa už v plnej miere využívajú.

V **Ázii a Latinskej Amerike** banka financuje projekty, ktoré sú predmetom spoločného záujmu Spoločenstva aj príslušných krajín – spolufinancovanie s podporovateľmi EÚ, transfer technológií a spolupráca v oblasti energetiky a ochrany životného prostredia.

Cieľom banky v **Juhoafrickej republike** je prispieť k úspešnému zavedeniu programu rekonštrukcie a rozvoja krajiny.

Zhrnutie činností uskutočnených EIB od roku 2000 sa nachádza v prílohe (pozri tabuľku 2.3.1).

2.3.2. Poskytovanie úverov

Prehľad členený podľa krajín a sektorov sa nachádza v prílohe (pozri oddiel 2.3.2 písm. a) – d)).

2.3.3. Rozdelenie rizika

Rozhodnutie Rady 2000/24/ES[6] v znení zmien a doplnení ustanovuje globálne pokrytie zárukami Spoločenstva pre 65 % celkovej hodnoty schválených úverov. Na základe dohôd o rozdelení rizika sú úvery EIB v rámci projektov s neštátnymi zárukami kryté zárukou Spoločenstva len proti politickému riziku, zatiaľ čo úvery v rámci projektov so štátnymi zárukami sú kryté zárukou Spoločenstva proti všetkým rizikám. Banka by k individuálnemu úveru požadovala záruku Spoločenstva, len ak by nebola uspokojená zo záruky projektu vzťahujúcej sa na daný úver.

Rozdelenie rizika k 31. decembru 2004 sa nachádza v prílohe (aktuálne mandáty pozri v tabuľke 2.3.3 písm. a) a b)).

[6] V rozhodnutí Rady 2000/24/ES v znení zmien a doplnení „sa EIB vyzýva zamerať sa na krytie komerčného rizika vo výške 30 % svojich pôžičiek podľa tohto rozhodnutia z nie najlepších záruk, pokiaľ je to možné, pre jednotlivé regióny. Toto percento sa zvýši, keď to bude možné, pokiaľ to umožní trh.“ Počas roka 2004 banka pokračovala v plnení cieľa rozdelenia rizika.

2.3.4. Spolupráca s inými inštitúciami

S cieľom pomôcť kandidátskym krajinám pripraviť sa na vstup do EÚ banka uskutočňovala svoje aktivity v rámci programu EÚ v krajinách, ktoré boli kandidátmi na členstvo v EÚ pred jeho rozšírením 1. mája 2004, a na báze kontinuity tieto aktivity naďalej uskutočňuje v pristupujúcich a kandidátskych štátoch, a to najmä prostredníctvom financovania investícií zameraných na integrovanie infraštruktúry uvedených krajín do infraštruktúry EÚ a prostredníctvom pomoci MSP. Vždy, keď je to možné, projekty spolufinancujú aj iné inštitúcie. Aktivity banky teda tvoria súčasť spoločného prístupu, ktorý sa presadzuje v úzkej spolupráci s Komisiou a podľa potreby aj s medzinárodnými finančnými inštitúciami, ktoré pôsobia v daných krajinách.

Banka úzko spolupracuje na programe PHARE/ISPA, v rámci ktorého si vytvorila produktívny vzťah, ktorý si prijímajúce krajiny veľmi cenia. Okrem častej pomoci PHARE počas predinvestičnej fázy, ktorá zabezpečuje, aby sa potrebné štúdie a technická pomoc implementovali ako podpora projektov EIB, banka s PHARE spolupracuje tiež pri spolufinancovaní infraštruktúrnych projektov.

Príspevky v rámci spolufinancovania v roku 2004 na projekty financované EIB sú uvedené v prílohe (tabuľky 2.3.4 až 2.3.6). Ďalšie projekty sa spolufinancovali v rámci predvstupovej facility banky, ktorou sa táto správa nezaoberá.

2.4. Signatári dohovorov z Lomé a Cotonou - poskytovanie úverov

Celková suma úverov poskytnutých EIB v AKT/ZKT v roku 2004 predstavovala 440 miliónov eur, z čoho 62 miliónov eur tvorili vlastné zdroje banky a 378 miliónov eur rizikový kapitál (pozri tabuľku 2.4)[7].

3. VPLYV POSKYTOVANIA ÚVEROV NA ROZPOČET

Úverové aktivity majú vplyv na rozpočet Únie, ak sú spojené so zárukami Spoločenstva, dotáciami na úroky alebo osobitnými podmienkami, ktoré sú porovnateľné s rizikovými operáciami v prípade veriteľa.

3.1. Rozpočtové záruky

Dňa 22. decembra 2004 Rada rozhodla o poskytnutí záruky Spoločenstva Európskej investičnej banke proti stratám z úverov na určité druhy projektov v Rusku, na Ukrajine, v Moldavsku a v Bielorusku (2005/48/ES). Celková maximálna hodnota schválených úverov bude predstavovať 500 miliónov eur a EIB bude mať možnosť výnimočnej záruky Spoločenstva so 100 % krytím.

Dňa 22. decembra 2004 sa Rada rozhodla zmeniť a doplniť rozhodnutie 2005/24/ES s cieľom zohľadniť rozšírenie Európskej únie a Európsku susedskú politiku (2005/47/ES).

Nové maximálne hodnoty pre každú oblasť sú takéto (v eurách):

---

[7] Výročná správa EIB o investičnej facilite v rámci dohody o partnerstve AKT a EU z Cotonou http://www.eib.org

Juhovýchodní susedia	9.185 miliónov
Stredomorské krajiny	6.520 miliónov
Latinská Amerika a Ázia	2.480 miliónov
Juhoafrická republika	825 miliónov
Turecko	450 miliónov

Celková maximálna hodnota záruk je teda 19 460 miliónov eur, pričom rozpočet Komisie pokrýva 65 % danej čiastky (v porovnaní so 70 % v rámci predchádzajúceho mandátu). Nové rozhodnutie vyžaduje, aby EIB hľadala iné zdroje (komerčných) záruk u svojich finančných sprostredkovateľov, ak je to možné, a stanovuje ich cieľovú mieru vo výške 30 % maximálnej hodnoty (v porovnaní s 25 % v rámci predchádzajúceho mandátu).

Tento záručný program končí dňa 31. januára 2007; automaticky sa môže predĺžiť o šesť mesiacov, ak sa nedosiahla maximálna hodnota úverov.

Rozpočet Komisie zahŕňa ďalších 65 % maximálnej čiastky 600 miliónov eur pre Turecko (TERRA), pre ktoré sa nepožaduje žiadne rozdelenie rizika.

V roku 2004 (v piatom roku nového mandátu) EIB podpísala úverové dohody v celkovej výške 2 844 miliónov eur, čím celková hodnota poskytnutých úverov v rámci nového mandátu dosiahla 13 620 miliónov eur, čo zodpovedalo 70 % maximálnej hodnoty, pričom rozdelenie rizika bolo ekvivalentné 20,8 % podpísaných úverov.

Podrobný opis situácie pokiaľ ide o záruky sa nachádza v polročnej správe Komisie o zárukách v rámci všeobecného rozpočtu[8].

3.2. Dotácie na úroky

Dotácie na úroky sa poskytovali v rámci celého radu programov Spoločenstva, tak vnútri Únie, ako mimo nej. Na požiadanie Rady Komisia zostavila celkovú hodnotiacu správu o danej problematike[9]. Väčšina z týchto programov sa už skončila a nemá ďalší vplyv na rozpočtové výdavky. V tabuľke 3.2 v prílohe sa uvádzajú programy, ktoré stále prebiehajú, a výška dotácie na úroky, ktorá bola vyplatená počas sledovaných rokov.

3.3. Rizikový kapitál

V rámci dohôd so stredomorskými krajinami a dohovoru z Lomé EIB realizuje koncesionárske úvery, ktoré sú založené na osobitných podmienkach týkajúcich sa lehoty trvania alebo konsolidácie dlhu, čo umožňuje nakladať s nimi ako s kapitálovými investíciami. Operácie uskutočňované v stredomorskom regióne sa financujú z všeobecného rozpočtu a operácie v AKT z rozpočtu ERF. Prehľad operácií sa nachádza v prílohe (pozri tabuľku 2.4).

---

[8] KOM(2005)306 a SEC(2005)915.

[9] KOM(2000)524 zo 6. septembra 2000.